

عناصر معماری پایدار در باغ سیف الدوله شهرستان ملایر

مجید ساریخانی

استادیار گروه باستانشناسی دانشگاه شهرکرد
sarikhanimajid@yahoo.com

چکیده

باغ ایرانی از سابقه‌ای دیرینه در معماری ایران برخوردار است و قدمت آن به پیش از اسلام (باغ‌های پاسارگاد دوره هخامنشی) می‌رسد. این پژوهش به عناصر پایدار در معماری باغ ایرانی در دوره قاجار (باغ سیف الدوله شهرستان ملایر) پرداخته است. سوال پژوهش این است که عناصر معماری شکل دهنده باغ سیف الدوله کدام است؟ و فرضیه تحقیق مبتنی بر آن است که معماری باغ سیف الدوله به تأثیرپذیری از سنت باغ سازی رایج در اواسط دوره قاجار و به تأثیر پذیری از عناصر پایدار معماری ایرانی شکل گرفته است. روش تحقیق توصیفی و تحلیلی همراه با بررسی میدانی بوده است. نتیجه تحقیق بیانگر آن است نظام شکل گیری باغ ایرانی در طی دوره های مختلف مبتنی بر دیدگاه های دین اسلام و فرهنگ ایرانی و تأثیر پذیری از سنت باغ سازی قبل از اسلام ایران (متأثر از دین زردشت) می باشد و دو عنصر مهم پایدار معماری ایرانی یکی پرهیز از بیهودگی و دیگری درونگرایی در طراحی باغ سیف الدوله رعایت شده است.

واژگان کلیدی: معماری، باغ ایرانی، سیف الدوله، ملایر، عناصر پایدار.

۱- مقدمه

کاربرد مفاهیم پایداری در معماری، مبحثی تازه را به نام معماری پایدار یا معماری اکولوژیکی و یا معماری زیست محیطی که همگی دارای مفهوم یکسان و معماری سازگار با محیط زیست می باشند را مطرح می نماید (گرچی و باران، ۱۳۸۹: ص ۴۵). یکی از آثار معماری ایرانی که پیوند تنگاتنگی با محیط زیست مناطق مختلف ایران دارد و شکل گیری و پایداری آن در هر منطقه ای به تأثیرپذیری از شرایط زیست محیطی است، معماری باغ است.

ساخت باغ در کشور ما سابقه‌ای دیرینه‌ای دارد و کاخ کوروش هخامنشی در پاسارگاد در میان باغی چهارگوش با دیوارهایی بلند قرار داشت که دارای جوی‌های سنگی و حوضهای متعدد بود در دوره‌های بعد بخصوص باغ‌های ساسانی و دوران اسلامی ویژگی‌های هندسی را رعایت کرده اند؛ و هر باغ معمولاً دارای عمارتی بود (اواساتلنی، ۱۳۸۷: ص ۱۷) و در تمام دورانها بخصوص دوره اسلامی مورد توجه بوده است؛ باغ ایرانی همراه با پیشرفت تمدن و فرهنگ پارسیانی که در ایران استقرار یافتند به تدریج شکل گرفته است، دستیابی به نظم حاکم بر باغ ایرانی از زمان طولانی و همراه با تحولات تمدن و شکل‌گیری فرهنگ ایرانی حاصل شده است گرچه این نظم مبتنی بر دیدگاه های دقیق نمادین و تمثیلی نشأت گرفته از دین زرتشت و سپس اسلام و فرهنگ ایرانی بوده است؛ اما واقعیت آن است که بیشتر باغها توسط شاهان، حاکمان، متمولین و...